

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DELEGATURA W ZIELONEJ GÓRZE

LZG.410.14.4.2024

Pan
Zbigniew Gruca

Dyrektor
Zespołu Szkół Licealnych i Zawodowych
im. Unii Europejskiej w Sulęcinie
ul. Wincentego Witosa 49
69-200 Sulęcín

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/086 Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w szkołach ponadpodstawowych w województwach lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra
tel. 48684106600, lzg@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych im. Unii Europejskiej w Sulęcinie (dalej: <i>Zespół Szkół</i>). W strukturze organizacyjnej Zespołu Szkół mieszczą się m.in. Liceum Ogólnokształcące ¹ (dalej: <i>Liceum</i> lub <i>LO</i>), Technikum oraz Branżowa Szkoła I Stopnia.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zbigniew Gruca, pełniący funkcję dyrektora Zespołu Szkół od 1 września 2021 r. Poprzednio, tj. do 31 sierpnia 2021 r., funkcję tę pełniła Grażyna Sobieraj.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja nadzoru pedagogicznego. 2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego.
Okres objęty kontrolą	Od 1 września 2021 r. do 31 sierpnia 2024 r. Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w okresach wcześniejszych i późniejszych, związane z przedmiotem kontroli, a także dane statystyczne.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontroler	Norbert Serafin, doradca ekonomiczny, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LZG/70/2024 z 9 września 2024 r.

[akta kontroli str. 1-3, 6-7]

¹ Kontrolą NIK objęto funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w Liceum w kontekście działań dyrektora Zespołu Szkół, mających wpływ na przebieg procesów kształcenia mierzony zdawalnością i wynikami pisemnego egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej jako: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach szkolnych objętych kontrolą, podejmowane przez dyrektora Zespołu Szkół, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, działania mające na celu trwałą poprawę efektywności kształcenia uczniów Liceum okazały się nie w pełni skuteczne, gdyż do 2024 r. zdawalność i wyniki matur z języka polskiego i matematyki oraz wskaźnik EWD dla tych przedmiotów nie uległy znacznej, stałej poprawie i utrzymywały się na poziomie niższym od średniej krajowej.

Zespół Szkół zapewnił odpowiednio przygotowaną i wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną, przy czym nieprawidłowością było niezatrudnienie nauczycieli we wszystkich wskazanych przepisami prawa specjalnościach⁴ oraz zatrudnienie nauczycieli specjalistów w niższym niż wymagany prawem wymiarze⁵.

Treść obowiązujących w Zespole Szkół planów nadzoru pedagogicznego zawierała przewidziane przepisami elementy, jednak w planie na rok szkolny 2021/2022 nie uwzględniono dodanych pod koniec roku szkolnego dwóch nowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa, a w planie na rok 2022/2023 zabrakło wyraźnego odniesienia do jednego z kierunków.

Plany nadzoru pedagogicznego nie zawierały kryteriów czy wskaźników umożliwiających ocenę realizacji zadań ujętych w tych dokumentach, jedynie sporadycznie wskazywały termin realizacji zamierzonych działań oraz nie określały zaplanowanej ilości poszczególnych form sprawowanego nadzoru. Nieuwzględnienie w planach nadzoru pedagogicznego ww. elementów, choć nieobligatoryjne, uniemożliwia – w ocenie NIK – precyzyjne określenie wyników prowadzonego nadzoru pedagogicznego, które ilościowo oraz jakościowo definiowałyby rezultaty podejmowanych działań z zakresu nadzoru pedagogicznego.

W statucie Zespołu Szkół nie zawarto wymaganych zapisów określających sposób rozwiązywania sporów między organami szkoły, a także organizacji i formy współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

W Zespole Szkół rozpoznawano możliwości psychofizyczne i potrzeby rozwojowe uczniów, a następnie podejmowano adekwatne do potrzeb uczniów wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej działania, np. w formie porad i konsultacji, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych, czy rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne. Poddana szczegółowej analizie dokumentacja, m.in. w postaci indywidualnych teczek uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, dzienników zajęć grupowych, dzienników pedagoga szkolnego i psychologa, była prowadzona rzetelnie i w formie przewidzianej przepisami prawa.

Dyrektor Zespołu Szkół corocznie sporządzał sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego i terminowo przedstawiał je radzie pedagogicznej. Z uwagi na brak w tych dokumentach – podobnie jak w planach nadzoru pedagogicznego –

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ W latach szkolnych 2022/2023 oraz 2023/2024 nie zatrudniano pedagoga specjalnego, zaś w roku szkolnym 2022/2023 psychologa.

⁵ W roku szkolnym 2022/2023 wymiar zatrudnienia nauczycieli specjalistów wynosił 1,45 etatu, zamiast wymaganych co najmniej 2,5 etatu.

kryteriów czy wskaźników umożliwiających ocenę stopnia realizacji zadań w obszarze nadzoru pedagogicznego, nie stanowiły one zdaniem NIK skutecznego narzędzia pozwalającego na ewaluację wyników tego nadzoru.

Dyrektor Zespołu Szkół oraz kadra pedagogiczna analizowali osiągnięte efekty nauczania, w szczególności poprzez weryfikację wyników uzyskiwanych przez uczniów na egzaminach maturalnych i egzaminach próbnych, a także diagnozowali przyczyny niedostatecznych wyników kształcenia. W każdym roku szkolnym objętym badaniem, dla każdego przedmiotu egzaminacyjnego, przeprowadzano co najmniej raz próbny egzamin maturalny. Z każdego egzaminu próbnego i egzaminu maturalnego sporządzano raport, który zawierał informacje o treści i przebiegu egzaminu, oceniano jego poziom trudności, osiągnięte rezultaty; identyfikowano zadania trudne i bardzo trudne, formułowano wnioski i rekomendacje dla nauczycieli i uczniów. W Zespole Szkół prowadzono również diagnozy edukacyjne uczniów, w szczególności z przedmiotów wiodących. Funkcjonujące w Zespole Szkół zespoły przedmiotowe przeprowadzały analizy kompetencji uczniów i efektów nauczania, formułowały rekomendacje dotyczące dalszej pracy z uczniami oraz prowadziły bieżącą analizę postępów uczniów w nauce.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja nadzoru pedagogicznego.

Opis stanu faktycznego

1.1. Stan zatrudnienia kadry pedagogicznej, nauczającej w Zespole Szkół (tj. uwzględniając wszystkie typy szkół), w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 oraz 2023/2024, według stanu na początek roku szkolnego, wynosił odpowiednio: 35,66 etatu (50 osób), 37,02 etatu (55 osób) oraz 41,77 etatu (57 osób).

Z kolei stan zatrudnienia kadry pedagogicznej nauczającej w Liceum, według stanu na dzień 30 czerwca 2022 r., 2023 r. oraz 2024 r., wynosił odpowiednio: 8,7 etatu (z pedagogiem – 9,7 etatu), 5,26 etatu (z pedagogiem 6,71 etatu) oraz 5,14 etatu (z pedagogiem i psychologiem – 6,82 etatu);

Powyższa tendencja spadkowa była spowodowana nietworzeniem w kolejnych latach szkolnych nowych oddziałów w Liceum, z uwagi na niewystarczającą liczbę kandydatów chętnych do nauki w LO. W roku szkolnym 2024/2025 Zespół Szkół opuszczą ostatni uczniowie Liceum. Analiza przeprowadzona w toku kontroli wykazała, że w tym samym czasie wzrosło zainteresowanie szkolnictwem zawodowym (technikum i szkoła zawodowa). W dniu 1 września 2021 r. udział licealistów stanowił 15,9% wszystkich uczniów Zespołu Szkół (101 licealistów na 634 uczniów), by w kolejnych latach systematycznie maleć: 1 września 2022 r. – 10,3% (72 licealistów na 697 uczniów), natomiast 1 września 2023 r. – tylko 6,5% (49 licealistów na 752 uczniów).

Uwzględniając poszczególne specjalności w grupie przedmiotów kończących się egzaminem maturalnym, według stanu na dzień 30 czerwca 2024 r., w Liceum nauczało dwóch nauczycieli języka polskiego (0,75 etatu), jeden nauczyciel matematyki (0,34 etatu), czterech nauczycieli języka niemieckiego (0,86 etatu), dwóch języka angielskiego (0,34 etatu), dwóch historii (0,2 etatu), jeden

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

fizyki (0,11 etaty) oraz po jednym nauczycielu biologii, geografii, chemii i informatyki (każdy w wymiarze 0,06 etatu)⁷. Ponadto, według stanu na koniec I półrocza 2024 r. w Zespole Szkół zatrudnieni byli również pedagog i psycholog.

Szczegółowe badanie przeprowadzone na próbie czternastu nauczycieli Liceum, w tym dwunastu nauczycieli przedmiotów maturalnych⁸, a także pedagoga i psychologa, wykazało że posiadali oni odpowiednie przygotowanie i kwalifikacje, tj. spełniali wymagania wskazane w § 3 ust. 1 (nauczyciele języka polskiego, matematyki oraz innych przedmiotów maturalnych, poza nauczycielami języków obcych) lub § 12 ust. 1 (nauczyciele języków obcych) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli⁹ oraz art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹⁰. Z kolei zatrudnieni w Zespole Szkół pedagog¹¹ i psycholog spełniali wymagania określone odpowiednio w § 26 oraz § 29 ww. rozporządzenia.

[akta kontroli str. 135-140, 155, 158-159, 231, 308-309]

1.2. Kadra pedagogiczna (nauczyciele przedmiotu oraz specjaliści) w Liceum w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 oraz 2023/2024 liczyła odpowiednio 44, 30 oraz 23 osoby¹².

W ww. latach szkolnych do Zespołu Szkół uczęszczało odpowiednio 634 (stan na 1 września 2021 r.), 697 (1 września 2022 r.) oraz 752 uczniów (1 września 2023 r.).

Uwzględniając nauczycieli specjalistów, o których mowa w art. 42d ust. 1 Karty Nauczyciela, Zespół Szkół:

- ⇒ w roku szkolnym 2021/2022 zatrudniał jednego pedagoga w wymiarze jednego etatu (22 godziny tygodniowo);
- ⇒ w roku szkolnym 2022/2023 zatrudniał jednego pedagoga w wymiarze 1,45 etatu (32 godziny tygodniowo);
- ⇒ w roku szkolnym 2023/2024 zatrudniał jednego pedagoga w wymiarze 1,68 etatu (37 godzin tygodniowo) oraz jednego psychologa w wymiarze 1,68 etatu (37 godzin tygodniowo).

Stosownie do art. 110 ust. 1-3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹³, arkusz organizacji szkoły opracowuje dyrektor, określając w nim szczegółową organizację nauczania, wychowania i opieki w danym roku szkolnym; arkusz organizacji szkoły zatwierdza organ prowadzący, po zasięgnięciu opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny. Dyrektor Zespołu Szkół w arkuszach organizacji szkoły przedkładanych Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. nie zamieszczał informacji o wolnym etacie pedagoga specjalnego. Odnośnie braku w Zespole Szkół pedagoga specjalnego więcej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁷ W Zespole Szkół: język polski – czterech nauczycieli na 4,67 etatu; język angielski – czterech na 3,84 etatu; język niemiecki – czterech na 4,96 etatu; matematyka – pięciu na 4,04 etatu; geografia – pięciu na 2,18 etatu; fizyka – dwóch na 1,65 etatu; biologia – dwóch na 1,01 etatu; chemia – jeden na 0,82 etatu; historia – czterech na 2,28 etatu; informatyka – czterech na 1,64 etatu.

⁸ Pięciu nauczycieli matematyki, czterech nauczycieli języka polskiego, po jednym nauczycielu języka niemieckiego, historii oraz biologii.

⁹ Dz. U. poz. 2102.

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 986, ze zm.

¹¹ Zatrudniony w Zespole Szkół pedagog szkolny dodatkowo posiadał ukończony kurs kwalifikacyjny w zakresie pedagogiki specjalnej (oligofrenopedagogika) oraz studia podyplomowe pn. „Pedagogika specjalna w zakresie pedagogiki korekcyjnej (terapia pedagogiczna)”.

¹² W etatach, wraz z nauczycielami specjalistami, odpowiednio: 9,7; 6,71; 6,82.

¹³ Dz. U. z 2024 r. poz. 737, ze zm.

1.3. Obowiązujący w Zespole Szkół statut zawierał następujące elementy wskazane w przepisie art. 98 Prawa oświatowego, tj. w szczególności określał:

- ✓ cele i zadania szkoły, z uwzględnieniem zakresu udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- ✓ organy szkoły oraz ich kompetencje, a także warunki współdziałania organów szkoły;
- ✓ tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia;
- ✓ organizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych;
- ✓ zakres zadań nauczycieli, w tym nauczyciela wychowawcy, a także sposób i formy wykonywania tych zadań dostosowane do wieku i potrzeb uczniów oraz warunków środowiskowych szkoły;
- ✓ formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych jest potrzebna pomoc i wsparcie;
- ✓ organizację i formy współdziałania szkoły z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania, opieki i profilaktyki.

Ponadto w statucie ujęto zapisy dotyczące organizacji pracy Zespołu Szkół, określono w nim specyfikę każdej ze szkół wchodzącej w skład Zespołu, wskazano obowiązki uczniów (w tym kryteria skreślenia z listy uczniów), zasady rekrutacji uczniów, organizację nauczania w sytuacji wprowadzenia nauki zdalnej, sposób delegowania zadań przez dyrektora na wicedyrektorów i kierownika internatu oraz – stosownie do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół¹⁴ – określono zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników Zespołu Szkół.

Na podstawie analizy zapisów statutu obowiązującego w Zespole Szkół ustalono, że prawidłowo wskazano w nim organy odpowiedzialne za sprawowanie nadzoru pedagogicznego oraz uwzględniono w statucie kwestie odnoszące się do prowadzonej działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, w tym: zakres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zakres zadań nauczycieli (w tym nauczyciela wychowawcy), formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych jest potrzebna pomoc i wsparcie, organizację i formy współdziałania Zespołu Szkół z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania, opieki i profilaktyki.

W Zespole Szkół w okresie objętym kontrolą nie zawierano z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi porozumień dotyczących organizacji i form współdziałania.

[akta kontroli str. 4-36, 246]

W statucie Zespołu Szkół nie określono organizacji i form współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz nie wskazano sposobu rozwiązywania sporów między organami szkoły, o czym więcej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

[akta kontroli str. 4-36]

1.4. Dyrektor Zespołu Szkół terminowo przedstawiał radzie pedagogicznej plany nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2021/2022, 2022/2023 oraz 2023/2024, tj. do 15 września roku szkolnego, którego dotyczył plan (§ 23 ust. 1

¹⁴ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego¹⁵).

[akta kontroli str. 37-66]

1.5. Treść planów nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2021/2022, 2022/2023 oraz 2023/2024¹⁶ odpowiadała wymogom wskazanym w § 23 ust. 3 rozporządzenia

w sprawie nadzoru pedagogicznego, tj. zawierały one m.in.:

- ✓ tematykę i terminy przeprowadzania kontroli przestrzegania przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz kontroli przebiegu procesów kształcenia i wychowania w Zespole Szkół, a także efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej (§ 22 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia);
- ✓ zakres wspomagania nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez diagnozę pracy Zespołu Szkół, a także planowanie i prowadzenie działań rozwojowych (§ 22 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia);
- ✓ plan obserwacji prowadzonych przez nauczycieli zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych (§ 22 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia).

Ww. plany nadzoru pedagogicznego zostały sporządzone z uwzględnieniem wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w Zespole Szkół w poprzednim roku szkolnym oraz podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa, z pewnymi wyjątkami, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Na podstawie szczegółowej analizy treści ww. planów nadzoru pedagogicznego ustalono, jak poniżej.

W Zespole Szkół, programując działalność kontrolną w planach nadzoru pedagogicznego w latach szkolnych 2021/2022 – 2023-2024, przewidziano kontrole m.in. w następujących obszarach działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej: właściwego organizowania oraz realizacji poszczególnych zajęć edukacyjnych; treści zawartych w programie wychowawczo-profilaktycznym, z uwzględnieniem wychowawczej roli rodziny; zapewnienia wszystkim uczniom adekwatnego wsparcia poprzez realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz innych form pomocy; przestrzegania zasad współpracy z rodzicami; doskonalenia kompetencji w zakresie warunków i sposobu oceniania wewnątrzszkolnego; doskonalenia kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym; wspierania rozwoju umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli; organizacji pracy wychowawczej w świetlicy szkolnej i internacie, z uwzględnieniem podstawowych kierunków polityki oświatowej; realizacji innych zadań wspierających uczniów niebędących obywatelami polskimi.

W zakresie wspomagania nauczycieli w realizacji ich zadań, obowiązujące w Zespole Szkół plany nadzoru pedagogicznego przewidywały m.in. diagnozowanie potrzeb nauczycieli w zakresie podnoszenia ich kompetencji dydaktycznych i wychowawczych; wsparcie nowoprzyjętych nauczycieli w ich pracy; podnoszenie umiejętności nauczycieli i nabywanie przez nich wiedzy; wspieranie rozwoju umiejętności cyfrowych nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznego poruszania się w sieci oraz krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie. Formami realizacji tych działań były przede

¹⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 15.

¹⁶ Plany te odnosiły się do całego Zespołu Szkół; nie formułowano osobnych planów dla każdej ze szkół wchodzących w skład Zespołu.

wszystkim przeprowadzane diagnozy, przydzielanie mniej doświadczonym nauczycielom nauczyciela-mentora, prowadzenie szkoleń w ramach wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli oraz poprzez uczestnictwo w szkoleniach zewnętrznych.

Na określony w planach nadzoru pedagogicznego zakres wspomagania nauczycieli wpływ miały – obok wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w latach poprzednich oraz podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa – również wnioski zawarte w innych sprawozdaniach sporządzanych w Zespole Szkół, w tym przede wszystkim w sprawozdaniach z działalności zespołów przedmiotowych oraz zespołu wychowawczego, które łącznie ze sprawozdaniem z działalności nauczycieli specjalistów składały się na diagnozę pracy szkoły; diagnoza ta obejmowała wszystkie obszary pracy Zespołu Szkół (więcej o dokumentacji składającej się na diagnozę pracy szkoły w pkt. 2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Uwzględniając kontrolowane lata szkolne, biorąc pod uwagę zaplanowane w ramach nadzoru pedagogicznego kontrole oraz działania dotyczące wspomagania nauczycieli w realizacji ich zadań, jedynie część z nich miała charakter powtarzający się, natomiast wszystkie odnosiły się do wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w Zespole Szkół w poprzednim roku szkolnym oraz podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa; charakteru powtarzającego się nie miały również wnioski z nadzoru pedagogicznego (jedynie część z nich została sformułowana w więcej niż jednym planie nadzoru pedagogicznego).

W okresie objętym kontrolą przedmiotem obserwacji były m.in.: realizacja podstawy programowej i nabywanie przez uczniów umiejętności kluczowych, współpraca z rodzicami, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, sposób prowadzenia zajęć opiekuńczo-wychowawczych, a także doskonalenie wiedzy i umiejętności uczniów i nauczycieli w zakresie technik i narzędzi informacyjno-komunikacyjnych, w związku z ewentualnym powrotem zdalnego nauczania.

W planach nadzoru pedagogicznego uwzględniono ponadto wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w Zespole Szkół w poprzednich latach szkolnych, tj. m.in. ujednolicenie systemu oceniania uczniów, zintensyfikowanie współpracy między nauczycielami, wzmocnienie monitoringu realizacji założeń dydaktyczno-wychowawczych, objęcie dodatkowym wsparciem maturzystów z przedmiotów maturalnych w klasach programowo najwyższych, zintensyfikowanie kontaktów nauczycieli i wychowawców z rodzicami, objęcie szczególną opieką uczniów z orzeczeniami i opiniami z poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 oraz 2023/2024 nie dokonywano modyfikacji zadań określonych w planach nadzoru pedagogicznego w trakcie roku szkolnego. W tym czasie w Zespole Szkół nie wprowadzono dodatkowych regulacji odnoszących się do sprawowania nadzoru pedagogicznego.

[akta kontroli str. 37-66, 125-134, 246]

Plany nadzoru pedagogicznego nie zawierały kryteriów czy wskaźników (w tym ilości zaplanowanych zadań), umożliwiających ocenę realizacji zadań ujętych w tych dokumentach; nie w każdym przypadku wskazywały termin realizacji zaplanowanego działania oraz nie określały zaplanowanej ilości poszczególnych form sprawowanego nadzoru.

Dyrektor Zespołu Szkół, ustosunkowując się do powyższego, wyjaśnił: *Plany nadzoru pedagogicznego formułowane w Zespole Szkół nie zawierały takich elementów, gdyż nie ma takiego obowiązku. Przepisy dotyczące zawartości planów nadzoru są dość ogólne i nie wspominają o konieczności ujmowania w tych dokumentach kryteriów czy wskaźników pomocnych przy ocenie stopnia realizacji zaplanowanych działań. Ponadto, za niepraktyczne i niecelowe należy uznać ujmowanie w planach nadzoru pedagogicznego dokładnych terminów podjęcia pewnych działań kontrolnych czy nadzorczych wobec nauczycieli, gdyż np. nauczyciel, który znałby z dużym wyprzedzeniem termin przeprowadzenia obserwacji zajęć lekcyjnych, mógłby się specjalnie do tego przygotować, co mogłoby przeciwdziałać uzyskaniu miarodajnej wiedzy o jego umiejętnościach i przygotowaniu do prowadzenia zajęć.*

[akta kontroli str. 125-134, 241-245]

1.6. W okresie objętym kontrolą w Zespole Szkół nie wprowadzono osobnej procedury dotyczącej organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

[akta kontroli str. 4-36, 241-246]

W Zespole Szkół prowadzono rozpoznanie możliwości psychicznych i potrzeb rozwojowych uczniów. Uczniowie, którzy posiadali orzeczenie lub opinie o pomocy psychologiczno-pedagogicznej (ppp), byli obejmowani pomocą przewidzianą w § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach¹⁷, zwanym dalej „rozporządzeniem w sprawie ppp”.

Z kolei pozostali uczniowie, nie posiadający ww. orzeczenia lub opinii, byli włączani do grupy uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną¹⁸ (po uzyskaniu stosownej zgody rodziców lub opiekunów prawnych), w efekcie obserwacji prowadzonych podczas zajęć lekcyjnych, po rekomendacji sformułowanej na posiedzeniach zespołu wychowawczego, w którym obok pedagoga szkolnego, psychologa i wychowawcy klasy, uczestniczyli również nauczyciele niektórych przedmiotów oraz rodzice lub opiekunowie prawni ucznia. W Zespole Szkół przechowywana była dokumentacja pracy zespołu wychowawczego, w postaci notatek z jego posiedzeń, planów pracy i sprawozdań semestralnych oraz rocznych.

Liczba uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną wynikała z dzienników pedagoga szkolnego oraz psychologa (oddzielnie dla każdego roku szkolnego i semestru), w którym wyszczególniano zadania do realizacji w konkretnym semestrze, określano tygodniowy plan stałych zajęć, zamieszczano informacje o kontaktach z osobami i instytucjami, relacjonowano wykonywane czynności podejmowane w związku z udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej, formułowano listę uczniów zakwalifikowanych do takiej pomocy, z wyszczególnieniem imienia i nazwiska ucznia, wskazaniem klasy, do której uczęszcza, oraz formy pomocy.

W Zespole Szkół udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej następowało zarówno w bieżącej pracy z uczniem, jak również w ramach zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów. Odnosząc się do Liceum, w latach szkolnych objętych kontrolą, instrumentem bieżącej pracy z uczniem były porady

¹⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1798.

¹⁸ Przede wszystkim w formie indywidualnych porad i konsultacji oraz zajęć grupowych (np. zajęcia przeciwdziałające skutkom izolacji społecznej związanej z okresem pandemii COVID-19, będące zajęciami o charakterze zbliżonym do pomocy psychologiczno-pedagogicznej).

i konsultacje, którymi objęto w roku szkolnym 2021/2022 – 32 uczniów, w roku szkolnym 2022/2023 – 27 uczniów, natomiast w roku szkolnym 2023/2024 – 12 uczniów¹⁹. Jeżeli uczeń (nieposiadający orzeczenia lub opinii ppp), objęty tą formą wsparcia wymagał objęcia go zintegrowanymi działaniami nauczycieli i specjalistów, ich forma i zakres ustalana była przez zespół wychowawczy.

[akta kontroli str. 160-165, 310, 313]

W Liceum, w roku szkolnym 2021/2022, 16 uczniów powinno zostać objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, przy czym siedmiu uczniów posiadało opinię ppp, zaś wobec kolejnych dziewięciu uczniów potrzeba świadczenia pomocy wynikała z diagnozy własnej szkoły. Faktycznie, pomocą objęto 15 uczniów, dla których zorganizowano zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz zajęcia zbliżone formą do pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. zajęcia przeciwdziałające skutkom izolacji społecznej, związanej z okresem pandemii COVID-19²⁰ (uczniowie zdiagnozowani przez szkołę).

W roku szkolnym 2022/2023 pomocą należało objąć 10 uczniów, przy czym siedmiu posiadało opinię ppp, zaś wobec kolejnych trzech uczniów potrzeba pomocy wynikała z diagnozy własnej szkoły. W rzeczywistości pomocą objęto ośmiu uczniów, organizując dla nich m.in. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne.

Z kolei w roku szkolnym 2023/2024 pomocą psychologiczno-pedagogiczną objęto wszystkich pięciu uczniów posiadających opinię ppp (uczniowie ci uczestniczyli w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych). W ww. trzech latach szkolnych w Liceum nie było żadnego ucznia, który posiadałby orzeczenie ppp.

Dyrektor Zespołu Szkół, zapytany dlaczego nie udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej wszystkim uczniom, którzy tego wymagali (lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023), wyjaśnił: *Szkoła była gotowa, by udzielić pomocy psychologiczno-pedagogicznej każdemu uczniowi, który tego potrzebował, niezależnie czy taka konieczność wynikała z orzeczenia, opinii ppp czy z diagnozy własnej szkoły, jednak nie wszyscy pełnoletni uczniowie, rodzice, czy opiekunowie prawni uczniów wyrażali zgodę na świadczenie tej pomocy. Jak wynika z naszych doświadczeń, część uczniów ubiega się o uzyskanie stosownej opinii ppp jedynie po to, by skorzystać z udogodnień w trakcie egzaminów maturalnych (dłuższy czas na zdawanie, ułatwienia wynikające ze stwierdzonych: dysleksji, dysgrafii, dysortografii czy dyskalkulii), nie zawsze później wyrażając chęć i gotowość uczestniczenia w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych czy rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne, stąd częstokroć frekwencja na takich zajęciach jest bardzo niska, pomimo udzielenia stosownej zgody na świadczenie takiej pomocy. Ponadto, zgoda na udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej czy gotowość uczestniczenia w ww. zajęciach zależy niekiedy od innych okoliczności, takich jak czas prowadzenia takich zajęć czy miejsce zamieszkania ucznia, np. uczniowie z odległych od Sulęcina miejscowości, z uwagi na problematyczną logistykę, niechętnie biorą udział w takich zajęciach, szczególnie gdy prowadzone są one w godzinach popołudniowych, po lekcjach.*

[akta kontroli str. 160-165, 241-245]

¹⁹ W Liceum we wskazanych latach szkolnych uczyło się odpowiednio: 101, 72 oraz 49 uczniów.

²⁰ Specjalistyczne zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zorganizowane na podstawie § 10o ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 lutego 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. poz. 339).

Analizą objęto działania Zespołu Szkół wobec 10 uczniów Liceum, którzy uzyskali z całego etapu edukacyjnego najniższą średnią. Średnia ocena końcowa uczniów w klasie maturalnej, którzy ukończyli edukację w Liceum w latach szkolnych 2022/2023 (pięciu uczniów) oraz 2023/2024 (pięciu uczniów) mieściła się w przedziale od 2,71 do 3,35. Połowa z ww. 10 uczniów przystąpiła do egzaminu maturalnego, przy czym czterech uczniów zdało egzamin maturalny, natomiast jeden uczeń nie zdał egzaminu (nie uzyskał z dwóch przedmiotów maturalnych minimalnej do zaliczenia liczby punktów).

Na podstawie zgromadzonej w Zespole Szkół dokumentacji dotyczącej udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, na próbie sześciu uczniów (z ww. dziesięciu), ustalono co następuje:

- ⇒ Zespół Szkół wobec każdego z tych uczniów podjął działania, mające na celu rozpoznanie ich możliwości psychofizycznych i potrzeb rozwojowych;
- ⇒ dwóch uczniów posiadało opinię ppp, zaś w przypadku pozostałych czterech uczniów zaproponowanie im udziału w zajęciach rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne lub w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych z przedmiotów wiodących było poprzedzone diagnozą własną szkoły;
- ⇒ czterech uczniów, pomimo zaproponowania im uczestnictwa w ww. zajęciach, nie wzięło w nich udziału; dwóch pozostałych uczniów brało udział w zajęciach, przy czym ich frekwencja na zajęciach nie była pełna (od 25% do 57%);
- ⇒ każdy z ww. sześciu uczniów ponadto otrzymał propozycję udziału w poradach lub konsultacjach, prowadzonych przez nauczycieli specjalistów (uczniowie ci skorzystali z tej formy wsparcia psychologiczno-pedagogicznego); działania te zostały udokumentowane w dziennikach zajęć pedagoga szkolnego i psychologa²¹;
- ⇒ spośród ww. sześciu uczniów, trzech przystąpiło do egzaminu maturalnego; każdy z tych uczniów uzyskał z egzaminu maturalnego wynik pozytywny (pierwszy uczeń: z języka polskiego – 62%, z języka angielskiego – 75%, z matematyki – 43%; drugi uczeń, odpowiednio – 50%, 68%, 48%, trzeci uczeń, odpowiednio – 46%, 65%, 39%);
- ⇒ dokumentacja badań i innych czynności związanych z udzielaniem ww. uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej była gromadzona w ich indywidualnych teczkach, stosownie do § 19 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji²² (dalej: *rozporządzenie w sprawie prowadzenia dokumentacji*). W teczkach tych znajdowała się m.in. następująca dokumentacja: notatki z posiedzeń zespołu wychowawczego (uczestniczyli w nich pedagog szkolny, psycholog, wychowawca klasy, nauczyciele niektórych przedmiotów, rodzice lub opiekunowie prawni ucznia), notatki z rozmów z rodzicami lub opiekunami prawnymi ucznia, notatki z rozmów z uczniami (dla których prowadzone były indywidualne teczki), wydruki z dziennika elektronicznego *Librus* (m.in. w postaci kartoteki ucznia, w której znajdowały się dane o ocenach z poszczególnych przedmiotów oraz o frekwencji ucznia), programy zajęć przewidzianych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dokumentacja pracy ucznia na tych

²¹ Z uwagi na niskie oceny, pomoc w formie konsultacji i porad, a także udziału w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, zaproponowano pozostałym czterem uczniom (nieobjętym szczegółowym badaniem), co zostało odnotowane w dziennikach pracy pedagoga; żaden z tych czterech uczniów nie posiadał orzeczenia lub opinii ppp.

²² Dz. U. z 2024 r. poz. 50.

zajęciach, zgody rodziców lub opiekunów prawnych na objęcie ucznia pomocą wraz ze wskazaniem jej formy, okresu jej świadczenia oraz tygodniowego wymiaru, korespondencja z poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub kuratorem sądowym.

[akta kontroli str. 166, 235-240, 312]

Szczegółową analizą objęto trzy dzienniki zajęć²³ realizowanych w grupach, w których uczestniczyli uczniowie uzyskujący niskie noty z przedmiotów podstawowych²⁴. Analiza wykazała, co następuje:

- realizacja zajęć została udokumentowana w dziennikach zajęć, w sposób przewidziany w ww. rozporządzeniu w sprawie prowadzenia dokumentacji, tj. w szczególności z uwzględnieniem nazwisk i imion uczniów w porządku alfabetycznym, oraz oddziału, do którego uczęszczają; programu pracy grupy; tygodniowego rozkładu zajęć; daty i czasu trwania oraz tematu przeprowadzonych zajęć; oceny postępów i wniosków dotyczących dalszej pracy z uczniem, a także obecności uczniów na zajęciach;
- liczba uczestników zajęć była zgodna z wymogami wskazanymi w rozporządzeniu w sprawie ppp;
- nauczyciele specjaliści prowadzący zajęcia posiadali kwalifikacje wymagane ustawą Karta Nauczyciela i rozporządzeniem w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli;
- dyrektor Zespołu Szkół, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, kontrolował, obejmował obserwacją (wizytował) prawidłowość prowadzenia zajęć pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w tym prowadzenia dokumentacji), co zostało potwierdzone wpisami w dziennikach zajęć oraz poprzez sporządzenie dokumentu pn. arkusz obserwacji.

[akta kontroli str. 232-234, 247]

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Stosownie do art. 29 pkt 1 ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw²⁵, w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 łączna liczba etatów nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów lub terapeutów pedagogicznych w szkole lub zespole szkół, nie może być niższa niż 1,5 etatu, który powiększa się o 0,2 etatu na każdych kolejnych 100 uczniów, jeżeli liczba uczniów przekracza 100.

Ponadto, zgodnie z art. 42d ust. 11 ustawy Karta Nauczyciela, w przypadku szkoły lub zespołu szkół, w których liczba uczniów przekracza 50, liczba etatów nauczycieli:

- pedagogów specjalnych nie może być niższa niż 25% łącznej liczby etatów nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów lub terapeutów pedagogicznych;
- psychologów nie może być niższa niż 25% łącznej liczby etatów ww. nauczycieli.

Stosownie do art. 42d ust. 12 ww. ustawy, liczbę uczniów będącą podstawą określania łącznej liczby etatów nauczycieli oblicza się według stanu na dzień 1 września danego roku szkolnego.

²³ W Zespole Szkół dzienniki zajęć prowadzi się w formie papierowej.

²⁴ Po jednym dzienniku z lat szkolnych 2021/2022 (zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego), 2022/2023 (zajęcia specjalistyczne korekcyjno-kompensacyjne) oraz 2023/2024 (zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki).

²⁵ Dz. U. poz. 1116, ze zm.

Według stanu na dzień 1 września 2022 r. do Zespołu Szkół uczęszczało 697 uczniów. Biorąc powyższe pod uwagę – w świetle regulacji zawartej w art. 29 pkt 1 ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw – w Zespole Szkół powinni być zatrudnieni nauczyciele specjaliści, o których mowa wyżej, w wymiarze co najmniej 2,5 etatu, podczas gdy w tej dacie zatrudniano nauczycieli specjalistów w wymiarze jedynie 1,45 etatu²⁶.

Dodatkowo, wbrew regulacji zawartej w art. 42d ust. 11 ustawy Karta Nauczyciela, w Zespole Szkół w latach szkolnych 2022/2023 oraz 2023/2024 nie zatrudniano pedagoga specjalnego, zaś w roku szkolnym 2022/2023 nie zatrudniano psychologa.

W okresie objętym kontrolą Zespół Szkół publikował ogłoszenia na stronie Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. (<https://ko-gorzow.edu.pl/praca-dla-nauczycieli/>) o naborze psychologa, natomiast nie zamieścił takiego ogłoszenia odnośnie pedagoga specjalnego.

Dyrektor Zespołu Szkół zapytany o przyczyny niezatrudnienia nauczycieli we wskazanych przepisami prawa specjalnościach oraz zatrudnienia nauczycieli specjalistów w niższym niż wymagany prawem wymiarze, a także o przyczyny braku przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego, którego celem było zatrudnienie pedagoga specjalnego, wyjaśnił: *Niższy niż przewidziany w przepisach wymiar zatrudnienia specjalistów oraz brak niektórych z nich wynikał z sytuacji na rynku pracy. W okresie objętym kontrolą bardzo trudno było pozyskać nauczycieli o takich specjalnościach jak psycholog czy pedagog specjalny. Nie przeprowadzono rekrutacji na stanowisko pedagoga specjalnego, gdyż z mojego rozeznania wynikało, że nauczyciele dopiero rozpoczęli studia kierunkowe w tym zakresie, a co za tym idzie nie było dostępności nauczycieli o takiej specjalności na lokalnym rynku pracy.*

[akta kontroli str. 135-140, 155-159, 241-245, 308-309]

2. Wbrew wymogowi wskazanemu w art. 98 ust. 1 pkt 5 Prawa oświatowego, w statucie Zespołu Szkół nie określono sposobu rozwiązywania sporów między organami szkoły, a także wbrew art. 98 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy, nie określono organizacji i formy współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Dyrektor Szkoły, ustosunkowując się do powyższego, wyjaśnił: *Dotychczas nie dostrzegałem potrzeby ujmowania w statucie Zespołu Szkół zapisów odnoszących się do organizacji i form współdziałania z ppp, gdyż w tym zakresie opieraliśmy się wprost na przepisach rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Uregulowania tam zawarte w dotychczasowej praktyce współpracy z poradniami – w mojej ocenie – były wyczerpujące i nie wymagały wprowadzenia do statutu szkoły dodatkowych zapisów, ani zawierania porozumień, których stronami byłaby szkoła i poradnia. Jeśli zaś chodzi o brak zapisów dotyczących sposobu rozwiązywania sporów między organami szkoły, jak do tej pory nie było potrzeby formułowania takich zapisów, gdyż dotychczas żadne spory nie występowały.*

Dyrektor ponadto oświadczył: *Tworzenie wewnętrznej dokumentacji szkoły, w tym m.in. statutu, różnych regulaminów, zasad prowadzenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w mojej ocenie, wymagałoby dodatkowego wsparcia prawnego,*

²⁶ Według stanu na 1 września 2023 r. w Zespole Szkół uczyło się 752 uczniów, a obsada nauczycieli specjalistów wynosiła 3,36 etatu, wobec wymaganego minimum 2,7 etatu.

np. poprzez zapewnienia obsługi kancelarii prawnej lub zatrudnienie w szkole prawnika świadczącego kompleksową obsługę prawną.

[akta kontroli str. 4-36, 241-245, 308-309]

Zdaniem NIK statuty szkół nie powinny pozostawiać poza zakresem swego unormowania obligatoryjnych elementów wymaganych ustawą.

3. W dniu 28 marca 2022 r. Minister Edukacji i Nauki, na podstawie art. 60 ust. 3 pkt 1 Prawa oświatowego, dodał dwa nowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022 w brzmieniu:

- rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów (...²⁷);
- doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego.

W związku ze sformułowaniem ww. dwóch nowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa nie dokonano zmiany opracowanego w Zespole Szkół planu nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2021/2022.

Ponadto, w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 zabrakło wyraźnego odniesienia do jednego z podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa sformułowanych przez Ministra Edukacji i Nauki na ten rok szkolny, tj. wspomaganie kształcenia w szkołach ponadpodstawowych, w związku z nową formułą egzaminu maturalnego od roku 2023.

Stosownie do § 23 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, plan nadzoru pedagogicznego jest opracowywany m.in. z uwzględnieniem podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa.

Dyrektor Zespołu Szkół w tej sprawie wyjaśnił: *Na wstępie muszę zauważyć, że dwa nowe kierunki polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022 zostały wprowadzone pod koniec marca 2022 r., czyli niedługo przed zakończeniem roku szkolnego, zwłaszcza jeśli będziemy rozpatrywać to zdarzenie w odniesieniu do uczniów klas maturalnych. (...) „Rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów” stanowi rdzeń działań edukacyjnych każdej placówki oświatowej, zatem znajduje ono swoje odzwierciedlenie również w działalności Zespołu Szkół Licealnych i Zawodowych im. Unii Europejskiej w Sulęcinie, realizowanej m.in. w oparciu o inne zapisy planów nadzoru pedagogicznego. Odnosnie drugiego kierunku, został on sformułowany w związku z wybuchem wojny w Ukrainie. W tym kontekście informuję, że do końca roku szkolnego 2021/2022 do naszej szkoły nie aplikował żaden uczeń z Ukrainy, który opuściłby swoją ojczyznę po dniu 24 lutego 2022 r. Owszem, było wówczas kilkoro uczniów, będących obywatelami Ukrainy, ale przebywali oni w Polsce już co najmniej od kilku lat i biegle posługiwali się językiem polskim. Oczywiście, w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 został uwzględniony kierunek dotyczący doskonalenia kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy. (...) Jeśli zaś chodzi o brak wyraźnego odniesienia w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 do kierunku polityki oświatowej dotyczącego wspomaganie kształcenia w szkołach ponadpodstawowych, w związku z nową formułą egzaminu maturalnego od roku 2023, to nastąpiło to przez nieuwagę na etapie formułowania planu nadzoru. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że wszelkie zmiany w procedurach i podstawie egzaminu maturalnego zawarte zostały również w planie nadzoru w tabeli „wspomaganie nauczycieli” w punkcie 3 i 4. (...) Zespół Szkół kładł duży nacisk na to zagadnienie, co znalazło swój wyraz w całym*

²⁷ W szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości”.

procesie nauczania, zwłaszcza na etapie przeprowadzania pod koniec 2022 r. matur próbnych oraz w trakcie dalszych przygotowań poprzedzających matury, które odbyły się w maju 2023 r.

[akta kontroli str. 37-66, 125-134, 241-245]

OCENA CZĄSTKOWA

Zespół Szkół zapewnił odpowiednio przygotowaną i wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną, przy czym nieprawidłowością było niezatrudnienie nauczycieli we wszystkich wskazanych przepisami prawa specjalnościach (w latach szkolnych 2022/2023 oraz 2023/2024 nie zatrudniano pedagoga specjalnego, zaś w roku szkolnym 2022/2023 psychologa) oraz zatrudnienie nauczycieli specjalistów w niższym niż wymagany prawem wymiarze (w roku szkolnym 2022/2023 wymiar zatrudnienia nauczycieli specjalistów wynosił 1,45 etatu, zamiast wymaganych co najmniej 2,5 etatu).

Treść obowiązujących w Zespole Szkół planów nadzoru pedagogicznego zawierała przewidziane przepisami elementy, jednak w planie na rok szkolny 2021/2022 nie uwzględniono dodanych pod koniec roku szkolnego dwóch nowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa, a w planie na rok 2022/2023 zabrakło wyraźnego odniesienia do jednego z kierunków.

Plany nadzoru pedagogicznego nie zawierały kryteriów czy wskaźników umożliwiających ocenę realizacji zadań ujętych w tych dokumentach, jedynie sporadycznie wskazywały termin realizacji zamierzonych działań oraz nie określały zaplanowanej ilości poszczególnych form sprawowanego nadzoru. Nieuwzględnienie w planach nadzoru pedagogicznego ww. elementów, choć nieobligatoryjne – w ocenie NIK – uniemożliwia precyzyjne określenie wyników prowadzonego nadzoru pedagogicznego, które ilościowo oraz jakościowo definiowałyby rezultaty podejmowanych działań z zakresu nadzoru pedagogicznego.

W statucie Zespołu Szkół nie zawarto zapisów określających sposób rozwiązywania sporów między organami szkoły, a także organizacji i formy współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, tj. elementów, które zgodnie z prawem powinny się w nim znaleźć.

W Zespole Szkół rozpoznawano możliwości psychofizyczne i potrzeby rozwojowe uczniów, a następnie podejmowano adekwatne do potrzeb uczniów wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej działania, np. w formie porad i konsultacji, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych, czy rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne. Poddana szczegółowej analizie dokumentacja, m.in. w postaci indywidualnych teczek uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, dzienników zajęć grupowych, dzienników pedagoga szkolnego i psychologa, była prowadzona rzetelnie i w formie przewidzianej przepisami prawa.

OBSZAR

2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego.

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 oraz 2023/2024 nie wpłynęły do Zespołu Szkół skargi lub wnioski dotyczące jego działalności, co ustalono na podstawie prowadzonej w Zespole Szkół książki skarg i wniosków.

Stosownie do wyjaśnień dyrektora Zespołu Szkół, w ww. okresie, drogą elektroniczną, tj. poprzez funkcjonujący dziennik elektroniczny *Librus* oraz za pośrednictwem poczty mailowej, nie wpłynęły żadne informacje, które można by

zakwalifikować jako skargę lub wniosek w rozumieniu ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego²⁸.

W tym czasie Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. przeprowadziło jedną kontrolę (marzec 2023 r.), która dotyczyła „zgodności z przepisami prawa realizacji zajęć wychowanie do życia w rodzinie”. Kontrola nie wykazała żadnych nieprawidłowości, w związku z czym nie sformułowano zaleceń pokontrolnych.

W ww. okresie organ sprawujący nadzór pedagogiczny nie polecał – na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe – dyrektorowi Zespołu Szkół opracowania i wdrażania programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania. Na Zespół Szkół nie nałożono również obowiązku opracowania rocznych planów wspomagania.

[akta kontroli str. 67-75, 246, 305-307]

2.2. W sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego ujmowano m.in. informacje o zrealizowanych formach nadzoru pedagogicznego, z wyszczególnieniem tematyki przeprowadzonych kontroli, ich zakresu, formach wykonanego wspomagania nauczycieli, tematyce przeprowadzonych obserwacji, jednak bez informacji o liczbie poszczególnych działań nadzorczych.

W sprawozdaniach ujmowano również dane dotyczące uzyskiwania przez nauczycieli nowych kwalifikacji, poprzez wskazanie ukończonych studiów licencjackich, magisterskich, podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych, uczestnictwa w szkoleniach, seminariach, konferencjach, warsztatach i wykładach, wraz z podaniem uzasadnienia przydatności odbycia danej formy doskonalenia zawodowego.

W sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego, w części dotyczącej przeprowadzonych kontroli, opisano wyniki podjętych działań wraz ze wskazaniem zrealizowanych przez nauczycieli czy pedagoga zadań, nie podawano jednak liczby przeprowadzonych kontroli czy podjętych działań nadzorczych; w sprawozdaniach niekiedy wskazano terminy przeprowadzonych obserwacji zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych prowadzonych przez nauczycieli.

Opis rezultatów²⁹ sprawowanego nadzoru pedagogicznego został ujęty w ww. sprawozdaniach z nadzoru, protokołach z posiedzeń rad pedagogicznych, a także w innej dokumentacji odzwierciedlającej zawarte w sprawozdaniach dane, takiej jak np. arkusze obserwacji lekcji, arkusze obserwacji dyżurującego nauczyciela, zestawienia przeprowadzonych kontroli realizacji programu nauczania, czy dokumentacji zawartej w aktach osobowych nauczycieli, obrazującej przebieg ich rozwoju zawodowego.

[akta kontroli str. 76-134, 135-154]

Dyrektor Zespołu Szkół, odnosząc się do braku wskaźników, kryteriów oraz liczby podejmowanych działań w sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego, wyjaśnił: *Podobnie jak w przypadku planów nadzoru pedagogicznego, regulacje odnoszące się do sprawozdań z nadzoru również nie nakazują wskazywania w tych dokumentach szczegółowych terminów realizacji poszczególnych działań oraz podawania ilości wykonanych w ramach nadzoru zadań. W kolejnych latach, formułując zapisy w sprawozdaniach z nadzoru, zwróćę uwagę na to, by kwantyfikować dane ujmowane w tym dokumencie.*

²⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 572.

²⁹ Więcej na ten temat w pkt. 2.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

W sprawie informowania o wynikach nadzoru dyrektor Zespołu Szkół ponadto oświadczył: *Z mojego doświadczenia wynika, że szkoły sporządzają sprawozdania z nadzoru pedagogicznego, nie zaś sprawozdania z realizacji planu nadzoru pedagogicznego, zatem nie istnieje ścisłe iunctim między tymi dwoma dokumentami. Pragnę również podkreślić, że obok braku uregulowań prawnych nakładających na nas obowiązek formułowania i posługiwania się miernikami, kryteriami czy wskaźnikami w planie i sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego, konieczności zastosowania tych narzędzi nie dostrzegało również Ministerstwo Edukacji Narodowej i Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp., gdyż nie otrzymaliśmy z tych instytucji żadnych wytycznych w tym względzie. Oczywiście efekty działalności dydaktycznej, o których jest mowa w art. 55 ust. 1 pkt 1 Prawa oświatowego, były w Zespole szkół opisywane i analizowane w innych dokumentach, tj. sprawozdaniach z pracy zespołów przedmiotowych oraz w raportach z egzaminów maturalnych³⁰.*

[akta kontroli str. 241-245, 308-309]

Stosownie do § 22 ust. 1 pkt 3 lit. a) rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, dyrektor szkoły we współpracy z innymi nauczycielami zajmującymi stanowiska kierownicze, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, wspomaga nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez diagnozę pracy szkoły.

W sprawozdaniach brak było informacji o przeprowadzeniu diagnozy pracy, o której mowa wyżej.

Dyrektor Zespołu Szkół w tej sprawie wyjaśnił: *Nie sporządzaliśmy dokumentu pod nazwą diagnoza pracy szkoły. Kierownictwo szkoły wraz z nauczycielami analizowało dokumentację przebiegu nauczania i efektów procesu edukacyjnego, a dyrekcja prowadziła obserwacje zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Wyniki przeprowadzonej diagnozy pracy szkoły, rozumianej jako ogół czynności intelektualnych wynikających z analizy przebiegu procesu edukacyjnego oraz uzyskiwanych efektów kształcenia, były formułowane w postaci wniosków ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego, jak również w postaci wyników analiz ujmowanych w sprawozdaniach poszczególnych zespołów oddziałowych, przedmiotowych i wychowawczych funkcjonujących w Zespole Szkół, które są przedkładane radzie pedagogicznej wraz ze sprawozdaniami z nadzoru pedagogicznego, a następnie przez nią zatwierdzane. Na podstawie tych sprawozdań, ze szczególnym uwzględnieniem sprawozdania z nadzoru pedagogicznego, formułuje się wnioski do dalszej pracy na kolejny rok szkolny.*

Dokumentacja jednostki kontrolowanej zawierała roczne i semestralne plany i sprawozdania z działalności poszczególnych zespołów przedmiotowych (m.in. humanistycznego, matematyczno-fizyczno-informatycznego, języków obcych, biologiczno-chemiczno-geograficznego)³¹, zespołu wychowawczego, a także z działalności pedagoga szkolnego, z działalności opiekuńczo-wychowawczej prowadzonej w internacie, sprawozdanie z pracy biblioteki, sprawozdanie z zajęć specjalistycznych o charakterze terapeutycznym z elementami korekcyjno-kompensacyjnymi, sprawozdanie z zajęć dodatkowych z zakresu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, sprawozdanie z prowadzonych zajęć wyrównawczych, sprawozdanie z działalności szkolnej służby zdrowia i stanu zdrowia uczniów, sprawozdanie z pracy świetlicy szkolnej, sprawozdanie z działalności samorządu uczniowskiego.

³⁰ Więcej na ten temat w dalszej części pkt. 2.2 oraz w pkt. 2.5 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

³¹ Wykaz zespołów oddziałowych, przedmiotowych i wychowawczych oraz ich zadania zostały określone w statucie Zespołu Szkół.

Przyjęcie złożonych sprawozdań z działalności Zespołu Szkół, w tym z działalności zespołów przedmiotowych, następowało na posiedzeniach rad pedagogicznych, na których przedstawiano wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego

[akta kontroli str. 4-36, 116-124, 248-290, 305-307, 310]

2.3. W okresie objętym kontrolą zrealizowano w Zespole Szkół cztery działania doraźne (wszystkie dotyczyły klas technikum):

- ⇒ w IV kwartale 2023 r. dyrektor Zespołu Szkół przeprowadził dwie obserwacje przebiegu lekcji języka angielskiego, w ramach których stwierdził, że nauczyciel prawidłowo wykonuje proces dydaktyczny, jasno precyzuje cele lekcji i konsekwentnie je realizuje, aktywizuje wszystkich uczniów i wykorzystuje dostępne pomoce naukowe, dba o wysoki poziom dyscypliny podczas lekcji. W wyniku kontroli dyrektor zalecił różnicować zadania domowe, biorąc pod uwagę umiejętności poszczególnych uczniów, a także postulował uaktywnienie uczniów unikających pracy na lekcji. W konkluzji stwierdzono, że nie potwierdziły się doniesienia o preferowaniu przez nauczyciela wybranych uczniów;
- ⇒ w grudniu 2023 r. oraz w styczniu 2024 r. dyrektor przeprowadził dwie obserwacje przebiegu lekcji informatyki, dotyczących projektowania stron internetowych oraz tworzenia baz danych, w ramach których stwierdził, że zajęcia odbywają się zgodnie z przyjętymi zasadami dydaktyki, z zachowaniem zasad BHP – nauczyciel zwracał m.in. uwagę na prawidłową postawę podczas pracy przy komputerze (rygorystyczne przestrzeganie tych zasad przez nauczyciela było przedmiotem skarg uczniów). Ponadto, wyjaśnione zostały zasady oceniania z przedmiotu, do czego uczniowie mieli również uwagi. Po kontroli zalecono, by objąć konsultacjami i wsparciem uczniów słabszych, szczególnie tych, którzy borykają się z zaległościami, a także by różnicować trudność zadań, zależnie od wiedzy i umiejętności uczniów.

Dyrektor Zespołu Szkół, zapytany czy te zalecenia zostały zrealizowane oraz czy udokumentowano jakie były efekty tych działań, wyjaśnił: *Z rezultatów tych działań nie była sporządzana dokumentacja. Fakt udzielenia dodatkowego wsparcia oraz uzyskane efekty weryfikowałem poprzez rozmowy z wychowawcą klasy, uczniami oraz obserwowanym nauczycielem. W obszarze podjętych przeze mnie działań doraźnych, nie wystąpiły dalsze niepokojące sygnały.*

Opis przeprowadzonych działań doraźnych został ujęty w dokumencie pn. *Arkusze obserwacji lekcji*, w którym opisano czynności podejmowane przez uczniów i nauczycieli, wskazano ewentualne okoliczności utrudniające prowadzenie lekcji, wyniki poczynionych obserwacji oraz sformułowano zalecenia i uwagi. Każdorazowo z nauczycielami, którzy zostali objęci obserwacjami doraźnymi, została przeprowadzona przez dyrektora Zespołu Szkół tzw. rozmowa poobserwacyjna.

W Zespole Szkół nie prowadzono rejestru podejmowanych działań czy kontroli doraźnych.

Dyrektor Zespołu Szkół, zapytany dlaczego w sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego nie ujmowano podejmowanych działań o charakterze doraźnym, wyjaśnił: *Nie uznałem tego za celowe, gdyż miały one charakter incydentalny i w mojej ocenie nie służyły formułowaniu jakichś wniosków ogólnych.*

[akta kontroli str. 141-154, 246, 305-307]

2.4. Stosownie do § 24 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, dyrektor szkoły, w terminie do dnia 31 sierpnia, przedstawia na zebraniu rady pedagogicznej wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego.

W każdym roku szkolnym objętym kontrolą dyrektor Zespołu Szkół terminowo przedstawiał na zebraniach rady pedagogicznej rezultaty (bez wyodrębniania wyników i wniosków) sprawowanego nadzoru pedagogicznego, co zostało udokumentowane w protokołach rady pedagogicznej.

W okresie objętym kontrolą rada pedagogiczna nie podejmowała uchwał o sposobie wykorzystania wyników nadzoru pedagogicznego (o których mowa w art. 70 ust. 1 pkt 6 ustawy Prawo oświatowe), przy czym w protokołach rad pedagogicznych ujmowano – obok stwierdzenia o przyjęciu sprawozdania ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego – punkt dotyczący przedstawienia i przyjęcia przez radę wniosków do dalszej pracy na kolejny rok szkolny, a następnie w części poświęconej konkluzjom – przywoływano wnioski do dalszej pracy w ich pełnym brzmieniu; rekomendacje te były formułowane przez nauczycieli uczestniczących w posiedzeniach rad pedagogicznych, na których przyjmowano sprawozdania ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego.

Dyrektor Zespołu Szkół, zapytany o przyczyny braku podejmowania odrębnych uchwał o sposobie wykorzystania wyników nadzoru pedagogicznego, wyjaśnił: *Nie dostrzegąłem takiej potrzeby. Taka propozycja nie wyszła również ze strony innych członków rady pedagogicznej. W odczuciu rady pedagogicznej i moim, samo przyjęcie sprawozdań było jednoznaczne ze zgodą na uwzględnienie wniosków wynikających ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego w dalszej pracy.*

W tej kwestii dyrektor Zespołu Szkół dodatkowo oświadczył: *Różnica znaczeniowa takich słów jak wynik, wniosek, a także rekomendacja, rezultat czy konkluzja jest trudno uchwytna. Przy prezentacji efektów nadzoru pedagogicznego, w tym podczas dyskusji na radach pedagogicznych, zamiennie używane były wszystkie te określenia, będące w moim odczuciu synonimami. Zaznaczam również, że odnośnie sposobu prezentacji wniosków/wyników nadzoru pedagogicznego nie otrzymaliśmy żadnych wytycznych czy wskazówek z MEN czy z Kuratorium Oświaty.*

[akta kontroli str. 76-124, 246, 305-309]

2.5. Dyrektor Zespołu Szkół oraz kadra pedagogiczna analizowali osiągnięte efekty nauczania, w szczególności poprzez weryfikację wyników uzyskiwanych przez uczniów na egzaminach maturalnych, diagnozowali przyczyny niedostatecznych wyników kształcenia (wnioski z tych analiz były uwzględniane w procesach edukacyjnych), a także planowali działania mające na celu poprawę sytuacji w tym względzie, m.in. formułując wnioski wynikające ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego. W tym zakresie ustalono, co następuje:

- ⇒ w każdym roku szkolnym objętym badaniem, dla każdego przedmiotu egzaminacyjnego, sporządzano raporty z egzaminu maturalnego, w których zamieszczano m.in. szczegółowe informacje o treści i przebiegu egzaminu, oceniano jego poziom trudności, osiągnięte rezultaty; identyfikowano zadania trudne i bardzo trudne, z którymi uczniowie Zespołu Szkół radzili sobie najslabiej; formułowano wnioski i rekomendacje dla nauczycieli i uczniów;
- ⇒ w każdym roku szkolnym objętym badaniem, dla każdego przedmiotu egzaminacyjnego, co najmniej raz, przeprowadzano egzaminy próbne, sporządzając każdorazowo raporty z tych egzaminów, zawierające analizę ich wyników oraz wnioski i rekomendacje, niekiedy bardzo szczegółowe i rozbudowane;

- ⇒ na posiedzeniach rad pedagogicznych Zespołu Szkół omawiano wyniki egzaminów maturalnych oraz egzaminów próbnych, dyskutowano nad semestralnymi i śródsesestralnymi wynikami nauczania, poruszano problematykę związaną z pełnionym przez dyrektora nadzorem pedagogicznym, dyskutowano nad potrzebą podniesienia efektów kształcenia z poszczególnych przedmiotów objętych egzaminem maturalnym;
- ⇒ sporządzano sprawozdania z nadzoru pedagogicznego za każdy rok szkolny objętym badaniem, w których analizowano m.in. przebieg procesów kształcenia, efekty działalności dydaktycznej, wskazywano na potrzebę wspomagania nauczycieli w realizacji zadań, omawiano wyniki obserwacji prowadzonych zajęć, formułowano rekomendacje wynikające m.in. z analizy wyników egzaminów maturalnych;
- ⇒ analizowano wyniki procentowe egzaminów maturalnych ze wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych, obejmując weryfikacją m.in. liczbę uczniów przystępujących do egzaminu, zdawalność egzaminu, osiągnięte średnie wyniki procentowe.

Sporządzane każdego roku w Zespole Szkół raporty z egzaminów maturalnych oraz próbnych egzaminów maturalnych zawierały – obok szczegółowej analizy zadań egzaminacyjnych i osiągniętych przez uczniów wyników – również rekomendacje. Np. w raporcie z egzaminu maturalnego z matematyki w Liceum, który odbył się w 2022 r., zalecano by w przyszłości m.in. zaznajamiać uczniów z formułą egzaminu maturalnego, wskazując w czasie zajęć lekcyjnych, które typy zadań mogą pojawić się na maturze; uświadamiać uczniów o znaczeniu rozwiązywania zadań domowych; odnośnie zadań otwartych zachęcać uczniów, aby podejmowali próbę ich rozwiązywania, co zwiększy ich szanse za uzyskanie większej liczby punktów; omawiać z uczniami wyniki osiągnięte na egzaminach próbnych; rozwiązywać więcej zadań typu: wykaż, uzasadnij, udowodnij; sprawdzać umiejętności uczniów w dostrzeganiu zależności przyczynowo-skutkowych. Z kolei w raporcie z egzaminu maturalnego z języka polskiego w 2023 r. rekomendowano m.in. poprawę znajomości lektur przez uczniów oraz mobilizowanie ich do pisania wypracowań, a także zintensyfikowanie sporządzania notatek syntetyzujących, odróżnianie przykładu od argumentów, stosowanie kontekstów, dbanie o poprawność językową wypowiedzi.

Średnia zdawalność matur ogółem w Liceum w Zespole Szkół w latach 2021, 2022, 2023 oraz 2024 wyniosła odpowiednio: 43%, 77%, 44% oraz 50%.

Z kolei wyniki z egzaminów maturalnych w Liceum w Zespole Szkół w tych latach kształtowały się następująco:

- w 2021 r. – język polski 45%, język angielski 48%, matematyka 27%;
- w 2022 r. – język polski 55%, język angielski 49%, matematyka 32%;
- w 2023 r. – język polski 40%, język angielski 66%, matematyka 28%;
- w 2024 r. – język polski 57%, język angielski 53%, matematyka 34%.

Edukacyjna Wartość Dodana (EWD) w latach 2020-2022 dla matematyki i języka polskiego wyniosła w LO odpowiednio: -8,42 i -6,49 (co oznacza, że wynik nauczania przeciętnego ucznia na maturze był odpowiednio o 8,42 i 6,49 punktu niższy niż by to wynikało z jego rezultatu na egzaminie ósmoklasisty).

Według nowego modelu obliczania EWD, wskaźniki kontrolowanego Liceum za lata 2023-2024 nadal były ujemne, w tym dla matematyki wskaźnik wzrósł do poziomu -0,84, a języka polskiego do poziomu -4,27. Przyczyna wzrostu wskaźnika nie jest jednoznaczna i może wynikać ze zmiany metodyki obliczania

wskaźnika korzystniejszej dla szkół, które w poprzednich latach uzyskiwały wskaźniki ujemne, zmiany formuły egzaminu maturalnego od 2023 r. i/lub podjętych przez dyrektora działań w celu poprawy efektywności kształcenia.

W sprawie zdawalności matur w Liceum dyrektor Zespołu Szkół oświadczył: *Lepsza zdawalność egzaminów maturalnych w 2022 r. mogła wynikać z szeregu zróżnicowanych przyczyn. Jako główne i najbardziej prawdopodobne wskazuję niższe wymagania na egzaminie ustalone przez Centralną Komisję Egzaminacyjną na 2022 r., a także mniejszą liczbę uczniów z lat poprzednich (tj. tych, którzy zostali absolwentami w 2021 r. i wcześniej), którzy przystąpili w 2022 r. do egzaminu.*

Dyrektor, zapytany w jaki sposób wykorzystywano wskaźnik EWD, analizując efektywność nauczania w Zespole Szkół, wyjaśnił: *Analizuję wskaźniki EWD, sprawdzam jak one zmieniają się dla poszczególnych szkół w ramach Zespołu, w odniesieniu do konkretnych przedmiotów maturalnych oraz odnotowuję jego zmiany na przestrzeni lat. Z takich analiz nie była sporządzana odrębna dokumentacja.*

[akta kontroli str. 37-66, 76-124, 167-230, 241-245, 305-309]

Dyrektor Zespołu Szkół – zapytany, czy w związku ze słabymi wynikami egzaminów maturalnych w Liceum, zaplanowano i wdrożono działania zaradcze, mające na celu podniesienie wyników działalności edukacyjnej, a także dlaczego nie wdrożono z własnej inicjatywy programu poprawy efektywności kształcenia, m.in. w LO – wyjaśnił: *Lista takich działań zaradczych była za każdym razem formułowana w postaci rekomendacji po egzaminach maturalnych (na kolejny rok szkolny) oraz po próbnych maturach dla każdego przedmiotu egzaminacyjnego oddzielnie. Działania zaradcze były przedmiotem analiz oraz dyskusji pomiędzy dyrektorem oraz kadrą pedagogiczną. Tematyka ta była również poruszana na radach pedagogicznych i spotkaniach nauczycieli w ramach zespołów przedmiotowych, gdzie podejmowano działania m.in.: ścisła kontrola frekwencji w szkołach kończących się egzaminami maturalnymi, dodatkowe zajęcia z przedmiotów maturalnych realizowane na podstawie art. 42 ust. 2f ustawy, art. 1 pkt 34 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw. Nie wdrożono programu efektywności kształcenia w Liceum, gdyż w kolejnych latach liczba kandydatów była niewystarczająca, jak również nie spełniali oni wymaganego kryterium punktów rekrutacyjnych. W roku szkolnym 2024/2025 Zespół Szkół opuszczą ostatni uczniowie Liceum. W tym samym czasie wzrosło zainteresowanie szkolnictwem zawodowym (technikum pięcioletnie, branżowa szkoła I stopnia). Obecnie świadomość absolwentów szkół podstawowych wyraźnie wzrosła w zakresie kształcenia zawodowego i konieczności zdobycia w dzisiejszych czasach zawodu. Szeroki wachlarz zawodów oferowanych przez Zespół Szkół powoduje, że zainteresowanie liceum rokrocznie wyraźnie spada. Szkoła z każdym rokiem coraz bardziej wychodzi naprzeciw oczekiwaniom lokalnego oraz międzynarodowego rynku pracy, oferując atrakcyjne zawody, niezbędne na zmieniającym się rynku pracy. Biorąc pod uwagę powyższe, formy szkolnictwa zawodowego zamierzamy w kolejnych latach traktować priorytetowo, przy czym należy wyraźnie zaznaczyć, że wyniki egzaminów maturalnych w technikum systematycznie rosną.*

W toku kontroli ustalono, że kontrola frekwencji w Zespole Szkół składała się z następujących elementów:

⇒ kontroli frekwencji uczniów na poszczególnych zajęciach, prowadzonej w oparciu o zapisy w dzienniku elektronicznym *Librus*;

- ⇒ kontroli frekwencji poszczególnych oddziałów, ujmowanej w dokumencie pn. *Podsumowanie klasyfikacji rocznej* w formie wskaźnika procentowego, łącznie dla wszystkich uczniów oddziału za cały rok szkolny;
- ⇒ kontroli prawidłowości i terminowości odnotowywania przez nauczycieli w dzienniku elektronicznym *Librus* wyników sprawdzania przez nich frekwencji uczniów na lekcjach (kontrola ta była prowadzona sukcesywnie, co kilka miesięcy; sporządzano z niej dokumentację wskazującą na odstępstwa od stanu pożądanego, z wyszczególnieniem każdego z nauczycieli zatrudnionych w Zespole Szkół).

Dodatkowymi zajęciami z przedmiotów maturalnych, o których mowa w wyjaśnieniach dyrektora Zespołu Szkół, były zajęcia z języka angielskiego dla klasy III Liceum, w wymiarze jednej godziny tygodniowo, zorganizowane w roku szkolnym 2023/2024.

W okresie objętym kontrolą dyrektor Zespołu Szkół nie zwracał się do organu prowadzącego o zgodę na zwiększenie obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w związku z wynikami edukacyjnymi uczniów.

Jak wyjaśnił dyrektor Zespołu Szkół, *ze wstępnego rozpoznania potrzeb, potwierdzonych rozmowami z uczniami, wynikało że nie byli oni zainteresowani dodatkowymi zajęciami z przedmiotów maturalnych, co uzasadniali przede wszystkim problemami z dojazdem, gdyż te zajęcia musiałyby się odbywać na ostatnich godzinach lekcyjnych. Nadmieniam, że około połowa uczniów do szkoły dojeżdża.*

[akta kontroli str. 141-142, 241-245, 291-294, 305-307, 311]

W Zespole Szkół (w tym w Liceum) w latach szkolnych 2021/2022-2023/2024 prowadzone były diagnozy edukacyjne uczniów. Elementami procesu diagnozowania uczniów były przede wszystkim:

- ⇒ diagnoza wstępna, którą obejmowano wszystkich uczniów klasy pierwszej na początku roku szkolnego, w którym rozpoczynają oni naukę w Zespole Szkół; diagnoza ta miała na celu określenie poziomu przygotowania uczniów po zakończeniu nauki w szkole podstawowej (wcześniej w gimnazjum) z przedmiotów wiodących, takich jak matematyka, język polski oraz języki obce (do przeprowadzenia diagnozy wykorzystywano testy diagnostyczne oferowane przez wydawnictwa edukacyjne);
- ⇒ wyniki prac zespołów przedmiotowych, o których mowa w pkt. 2.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego, m.in. w postaci analiz kompetencji uczniów i efektów nauczania, rekomendacji dotyczących dalszej pracy z uczniami, bieżącej analizy postępów uczniów w nauce; zespoły te każdego roku szkolnego, w terminie do 15 września, sporządzały plany pracy, a następnie dokonywały semestralnych i rocznych podsumowań realizacji zaplanowanych działań;
- ⇒ analizy i rekomendacje formułowane po egzaminach maturalnych oraz próbnych egzaminach maturalnych, o czym mowa wyżej;
- ⇒ semestralna i roczna analiza postępów w nauce uczniów we wszystkich oddziałach dokonywana na radach pedagogicznych, utrwalana m.in. w dokumencie pod nazwą *podsumowanie klasyfikacji semestralnej/rocznej*, w której ujmowane były wyniki nauczania w poszczególnych oddziałach wraz z danymi dotyczącymi frekwencji uczniów na zajęciach.

[akta kontroli str. 167-230, 248-258, 295-304, 311]

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Dyrektor Zespołu Szkół corocznie sporządzał sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego i terminowo przedstawiał je radzie pedagogicznej. Z uwagi na brak w tych dokumentach – podobnie jak w planach nadzoru pedagogicznego – kryteriów czy wskaźników umożliwiających ocenę stopnia realizacji zadań w obszarze nadzoru pedagogicznego, nie stanowiły one zdaniem NIK skutecznego narzędzia pozwalającego na ewaluację wyników tego nadzoru.

Dyrektor Zespołu Szkół oraz kadra pedagogiczna analizowali osiągnięte efekty nauczania, w szczególności poprzez weryfikację wyników uzyskiwanych przez uczniów na egzaminach maturalnych i egzaminach próbnych, a także diagnozowali przyczyny niedostatecznych wyników kształcenia. W każdym roku szkolnym objętym badaniem, dla każdego przedmiotu egzaminacyjnego, przeprowadzano co najmniej raz próbny egzamin maturalny. Z każdego egzaminu próbnego i egzaminu maturalnego sporządzano raport, który zawierał informacje o treści i przebiegu egzaminu, oceniano jego poziom trudności, osiągnięte rezultaty; identyfikowano zadania trudne i bardzo trudne, formułowano wnioski i rekomendacje dla nauczycieli i uczniów. W Zespole Szkół prowadzono również diagnozy edukacyjne uczniów, w szczególności z przedmiotów wiodących. Funkcjonujące w Zespole Szkół zespoły przedmiotowe przeprowadzały analizy kompetencji uczniów i efektów nauczania, formułowały rekomendacje dotyczące dalszej pracy z uczniami oraz prowadziły bieżącą analizę postępów uczniów w nauce.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

- 1) uwzględnianie w planach nadzoru pedagogicznego, obowiązujących w Zespole Szkół, wszystkich podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa, również tych dodanych przez Ministra Edukacji i Nauki w trakcie roku szkolnego;
- 2) uzupełnienie treści statutu Zespołu Szkół, tak by zawierał wszystkie przewidziane prawem elementy, w szczególności poprzez określenie sposobu rozwiązywania sporów między organami szkoły oraz wskazanie organizacji i formy współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi i innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
- 3) podjęcie działań, mających na celu zatrudnienie w Zespole Szkół pedagoga specjalnego, w wymiarze przewidzianym przepisami prawa.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w formie dokumentu elektronicznego.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do

wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 7 stycznia 2025 r.

Kontroler

Norbert Serafin
doradca ekonomiczny

/ --- /

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p.o. Wicedyrektor
Mariusz Kniat

/ --- /